

A projektpedagógia metodikája és megvalósulásának egy reprezentatív példája: a pécsi Leőwey Klára Gimnázium VIZED Projektje

Bevezető

Napjaink pedagógiájának fontos kérdése a 21. századi kompetenciák érvényesülése és érvényesítése a mindennapi oktatás gyakorlatában. E kompetenciák nem a hagyományos értelemben vett lexikai tudás köré szerveződő konkrét tudástartalmak, hanem sokkal inkább területáltalános kompetenciák, melyek azonban nagyon sokoldalú, alkalmazott aspektusát adhatják a megszerzett tudás felhasználásának. Ez elsősorban azt jelenti, hogy a tudástartalmak hatékony, kreatív, innovatív felhasználása értéket képvisel, és a 21. századi kompetenciák (kreativitás, kritikai gondolkodás, együttműködés, kommunikáció) térnyerésével egyre inkább a konkrét lexikai tudásnál értékesebb, alkalmazott aspektusokat lehetővé tevő képességrendszer van elterjedőben. Ebben a projektpedagógiai szemlélet az egyik vezető irány, melynek lényege, hogy a diákok központi szerepére, kreatív energiáira építve a projekt menete, lépései, a közös cél kijelölése után egyéni síkokon, az egyének saját elképzeléseit integráló módon valósulnak meg. Így ebben a sajátos, demokratikus és innovatív keretben mind az egyéni, mind a kollektív szempont érvényesül. A pécsi Leőwey Klára Gimnázium által megvalósított VIZED című projekt kiváló példája a projektpedagógia gazdag, színes, innovatív módszertanával realizálódó pedagógiai programok, lehetőségek hatékony működésének. Ebben a tanulmányban az egyetem partnerintézményeként a gimnáziumban megvalósuló projektpedagógiai alapelvekről, a metodika tanulságairól és szerveződéséről adunk számot, hogy ezzel a pedagógiai felsőoktatásban, pedagógusképzésben a felnövekvő generációk számára pedagógiai eszköztárat adhassunk, s ebből a jövő pedagógusai, akik a 21. században sokkal inkább moderátori szerepet töltenek be a tanulás folyamatában, mintsem egy azt vezérlő irányító szerepet, bátran meríthessenek, gazdagodhassanak szakmai fejlődésük során.

Tanulmányunkban a projektpedagógia egy megvalósulásának nagyszerű formáját, a VIZED Projekt megvalósulását mutatjuk be, mely a pécsi Leőwey Klára Gimnázium programsorozatán alapult, s melynek pedagógiai célja a gimnáziumi diákok körében történő környezetvédelemre, környezetbarát életmódra nevelés, a víz értékeinek védelmében és a műanyagfelhasználás csökkentése érdekében. Ez a környezettudatos nevelői munka jövőorientált,

értékvédő jellegéből fakadóan generációkon átívelően tud értékeket menteni, képviselni és védeni, s egyben a projektpedagógia nagyon gyakorlati, alkalmazott metodikájának egy példáját is adja. A PTE partnerintézményeként a Leőwey Klára Gimnázium VIZED projektpedagógiai pályázata színes, sokoldalú és nagyon reprezentatív példája a projekt módszer kereteiben megvalósuló pedagógiai módszertannak, és kiváló elemét adta a projektpedagógia témájú kurzusokban példaként említhető, megvalósult formáknak. A pedagógiai képzésben a projekt módszer, gyermekközpontú, pozitív pszichológia és humanisztikus pedagógia (Szécsi 2020b) alapjait is integráló módszertana miatt kimondottan ajánlható metodika, mely a felnövekvő generációknak fontos iránytű lehet a jövőbeli pedagógiai gyakorlatuk, szakmai fejlődésük során abban, hogy megtalálják a nevelői irányt és módszert, melyben hatékonyan, tudatosan és sikeresen tudnak kibontakozni (Szécsi 2020a).

A projektpedagógia filozófiai gyökerei a pragmatizmusból, a filozófia egy nagyon gyakorlati, tapasztalatok fontosságát hangsúlyozó ágából eredeztethető (Kolosai-Pintér 2016, Pléh 2020). E szemlélet célja a megszerzett ismeretek és készségek azonnali felhasználhatóságának, gyakorlati eredményességének a biztosítása. A pragmatisták egyik fő tétele tehát az alkalmazott aspektus, mely napjaink tudományos értékelési szempontjaiban is az egyik legfontosabb kitétel. Az alkalmazott aspektus teremti meg a lehetőségét annak, hogy a diákok a sokszor csupán elméletek szintjén, lexikai tudás formájában elsajátított tudást tartalmait aztán saját kreatív, innovatív elképzeléseikkel kibontva, gyakorlati szintre emelve felhasználják. Ez a hatékonyság és alkalmazott aspektus az, mely a mérhető felhasználhatóság és eredményesség kritériumát kielégíti. A pragmatizmus pedagógiai képviselője John Dewey (1859–1952). Társaival együtt fő elképzelésük az volt, hogy közelíteni kell egymáshoz az intézményes oktatást és a tágabb, társadalmi, természeti, gazdasági környezetet (Hegedűs–Szécsi 2002, Szécsi 2020a).

A projektpedagógia reformpedagógiai elemei

A projekt módszer elméleti háttere a reformpedagógiai irányzatokban keresendő, ezen belül is a gyermeknek aktív szerepet tulajdonító szemléletekben. Alaptétele, hogy olyan aktív, konstruktív szerepet tulajdonít a diáknak, mely ellentétes a Locke-féle tabula rasa elképzelések nyomán kialakult passzív tanulói magatartással. A projektszemléletben a gyermek az által tanul, fejlődik, hogy gyakorlatban végezheti az adott tevékenységet, és a gyakorlati cselekvés során ismerkedik meg a világ dolgaival. Napjainkban a 21. századi kompetenciák térnyerésével egy komoly támogatottságnak örvendő irányzat a „learning by doing” elképzelés, mely szintén a gyermek aktív, konstruktív, inkvizitív, kérdező, s kérdéseivel a tanmenet irányát

felvázoló szerepére épít (Trevor–Bathurst-Hunt 2018, Hegedűs–Szécsi 2002). E 21. századi kompetenciák ismérve elsősorban humánspecifikus jellegük: a mechanikus, passzív befogadó diákképpel ellentétben egy nagyon is autonóm, aktív, konstruktív szerepben van a diák, akinek képességei felülmúlják a látszólag felülmúlhatatlant, a számítógépek szinte végtelenített memóriakapacitását, mert ezen túlmenően igazán és egyedülállóan emberi, alkalmazott, hatékony kompetenciái vannak, mely nem az iskolapadban megszerezhető, hanem sokkal inkább intuitív, társas, empátiaalapú kognitív képességeket jelent. Ezzel az értékvédő, rugalmas elfogadás, a széles látókör, a különbözőségének elfogadása és azok integrálása, valamint értékeinek megtalálása és jó értelemben vett kiaknázása válik lehetővé (1. ábra).

1. ábra

A projektoktatás pedagógiáját meghatározó területek

Alapja a kreativitás és kritikai gondolkodás, mely megeremti a kommunikációt is ezen izolált modalitások, egységek között (Hegedűs–Szécsi 2002, Schnell 2016, 2020). Ezzel a 21. századi diák egy olyan emberkép megtestesítője aki megtalálja a hangot a kulturális különbségek ellenére, azokat áthidalva képes integrálni a jót és alkotni belőle egy még jobbat, mely nem csupán az alkotóelemek összege, hanem azon túlmenően egy új emergens értéksomag, tudástartalom vagy kulturális tanulás eredményeképp szerzett érték.

A 21. századi kompetenciákkal az angol szakirodalomban a 4 C néven találkozhatunk (2. ábra), ezek a kreativitás (Creativity), a kritikai Gondolkodás (Critical Thinking), együttműködés (Cooperation), kommunikáció (Communication). Bár ezek mindenki számára ismert fogalmak, és a projekt módszeren kívül is ismert koncepciók, ebben a metodikában az alábbi jelentést hordozzák: a kreativitás az új megközelítések kipróbálását jelenti

abban, hogy egy adott célt elérjünk, s ezzel innovatív, találékony megoldásokra ösztönöz. A kritikai gondolkodás fontos képesség az önálló, autonóm diákok nevelésében és a cselekvő ember születésében, melyben a diák meg tud kérdőjelezni bizonyos alaptételeket, mer mögéjük nézni, miérteket keresni, s az adott problémát új megközelítésből tárgyalni, ezzel összekötve az egyes tudományterületek szempontjait, síkjait, integrálva azokat, interdiszciplináris keretben szemlélve és értékelve azt. Az együttműködés az egyéni síkon való érdeklődések, képességek integrálását jelenti, melyek mind a közös távlati pedagógiai célt szolgálják (mint kollektív vonulat), és hagyják érvényesülni az egyéni érdeklődés vezérelte kérdezést, az irány módosítását, terelgetését és a szakértelem több szempontot integráló, de a kitűzött célhoz vezető mederben történő csatornázását.

1. ábra

A 21. századi kompetenciák (The 4C's)

Itt tehát, a projektmódszer sajátos szerveződésében megvalósul mind az egyéni, mind a kollektív vonulat. A kommunikáció révén pedig az egyéni kérdések, ötletek, lehetséges világok és szempontok közlése, elfogadása, beépítése válik lehetővé.

Interakció és életre nevelés

Az eredeti, Dewey-féle elképzelés szerint a gyermek és környezete között legyen interakció; a gyerekek ne passzív alanyai legyenek a tanulás folyamatának, hanem annak aktív szereplői résztvevői. Ez a tanmenet kibontakozására is érvényes ebben a szemléletben. Fontos, hogy az iskola az életre nevelje a gyermeket. Mindez összhangban van a rousseau-i gondolattal, s a Leőwey Klára Gimnázium mottójával, miszerint a nevelők elsődleges célja: „*Embert nevelni az életnek és a hazának.*” *Leőwey Klára.*

(www.leoweypecs.hu). Az iskola legyen valóságos tapasztalati alapú, és szakítani kell az olyan oktatással, melynek eredménye a nem cselekvő ember, aki bár ismereteket szerez, nem tanulja meg azokat alkalmazni, vagy egy szokványostól eltérő keretben kreatívan felhasználni. A projekt módszer pontosan ezeket a kompetenciákat támogatja és szolgáltat hozzá az oktatásban sokoldalúan felhasználható kereteket.

A projektmetodika megkülönböztető jegyei

A projekt módszertan kitűnő terepe lehet számos kérdés, feladat, probléma feldolgozásának, melyben a fókusz lehet a tanár irányító, instruáló, táblára felvázoló, kontrolláló szerepéről, és ez áttevődhet a gyermekekben lévő kíváncsi és nyitott energiákra, ahol az információgyűjtés, tapasztalatszerzés közös, az elemzés, rendszerezés kreatív felfedező módszerekkel történik, s melyben eszközök felhasználásával valós, természetesen korcsoporthoz illesztett, életszerű feladatok megtervezése és megvalósulása zajlik (3. ábra) (pl. elektronikus eszközökkel riport készítése a városvezetőkkel). Fontos fázisok a mintavétel, kipróbálás, értelmezés. Ez láthatóan nagyban illeszkedik a 21. századi kompetenciák nyomán kialakuló új emberkép és új tanári szerep ismérveihez, melyben az oktató sokkal inkább moderátor, semmint a tanulási folyamat alfája és omegája, felülről irányító forrása és minden téren kontrolláló eleme (Pléh 2020).

1. ábra

A projektoktatás vezérelvei

Mi a projektoktatás?

Probléma centrikus,
Reformpedagógiai elemekből építkező
Olyan újszerű szervezési mód, melynek a
Játék is része lehet, az
Egyéni munka is fontos eleme, de
Kis csoportokban is történhet a
Tanulás.

A diákok szerepét tekintve a projekt módszer keretei összhangban vannak a Bloom-féle taxonómia hierarchikus elemeivel (4. ábra), melyben az elsődleges készségek az alacsonyabb rendű gondolkodási képességektől indulva (ismeretszerzés, összefüggések megértése, feltárása), egyre bonyolultabb szintekre érve a magasabb szintű mentális műveletek, gondolkodási lépések

integrált, alkalmazott aspektusaival jutnak el a kreatív, innovatív alkotás szintjére (alkalmazás, kiértékelés, alkotás). A projektpedagógia a hagyományos, frontális oktatásból ismert pedagógusi szereptől eltérően nem előre gyártott, előkészített tudásanyagot ad át, lexikai ismereteket, melyeket ugyanúgy vár vissza, sokszor szó szerinti felmondásban, hanem ettől nagyon eltérő kontextusban szerveződik (Hegedűs–Szécsi 2002). A magyar oktatásban jelenleg túlnyomórészt uralkodó gyakorlatban az oktató olyan tudásanyagot ad át, melyet a diákok sokszor csak bizonyos típusú feladatcsoport megoldására tudnak felhasználni. Az információkat sokszor előre feldolgozva kapják, és általában hiányzik az a lépés, mely révén ismereteik önálló alkalmazása, felhasználása, kreatív módon történő alkalmazása valósulhatna meg.

4. ábra
Bloom taxonómiája és az elsajátítás szintjei

A projektalapúság lényege ezzel szemben az, hogy mind az egyéni (kreatív), mind a kollektív szintéren érvényesülnek az elsajátítási folyamatok, így a problémaelosztás projektalapúsága valósul meg (vagyis mindenki egy-egy részkérdés biztosításáért, feltárásáért felelős), egy láncolatszerű rendszerben. Ezzel egy csoport szintű problémamegoldási készség révén csoportra épülő, vagyis az egyéni szinteket (érdeklődéseket, kompetenciákat) integráló gondolkodás és tanulás jön létre.

A projektszemlélet fő pillérei

A projektmódszerben a diák, gyermek, hallgató egyéni érdeklődési területe kiemelten fontos, hiszen az erre való alapozás adja meg azt a motivációt, azt a személyes kapcsolódást, mellyel a diák érdeklődése fenntartható, s ezzel motivációja is hosszútávon biztosítható a pedagógiai munkában. A megismerés fő forrása a diákok tapasztalata, érdeklődése, tevékenysége. A

hagyományos oktatási módszertannal szemben nem a tananyaghoz rendeli a gyermeket, hanem a gyermekhez rendeli a tananyagot. Vagyis, a gyermek maga is alakítja a projekt folyamatát, lépéseit, kibontakozását, illetve úgy tud kapcsolódni az anyaghoz, ahogy adottságai, képességei, érdeklődése leginkább engedi. Ez a diákok természetes érdeklődésére való nyitottság az, amivel megtarthatóak a tanulás, oktatás folyamatában, hiszen ha érezhetően fontos és értékes az ő egyéni szinten történő hozzájárulásuk, akkor részeseinek érzik magukat a tanulás, elsajátítás folyamatának. Ebben a keretben a diákok érdeklődése lesz a szél a vitorlánkon, és adja a lendületet, hiszen a motiváció biztosítva van azáltal, hogy a számukra érdekes kérdés felől közelíthetnek.

A projektpedagógia fontos kitétele a közös pedagógiai cél kijelölése; ha ez megtörtént, annak elérése a továbbiakban csoportszinten, mégis egyéni irányok integrációjával történik, melyben a természetes adottság, érdeklődés, az egyéni kreativitás kulcsfontosságú. Fontos alaptétele a módszernek, hogy az ember kreatív, alkotó lény, s így nem vitatja el a gyermektől sem, hogy érdemben tud hozzájárulni a közös cél elérését szolgáló lépéssor kialakításához (Bús 2013). A projektpedagógiai szemléletben a gyermek tehát elsősorban fejlődik, s nem fejlesztik. Ez a szemlélet nagyon aktív, konstruktív szerepet tulajdonít a gyermeknek, melyben a szabadság egyben felelősséget is jelent a projektmunka folyamatának kidolgozásában. Nem téveszti szem elől a célkitűzést, ami az adott projekt pedagógiai célja is egyben, így az egyéni síkokon történő kapcsolódások révén a közös, nagy egészhez történő hozzájárulás is megvalósul.

A projektszemlélet szerepe a pécsi Leőwey Klára Gimnáziumban

A Leőwey Klára Gimnázium tantestülete elkötelezett a modern pedagógiai szemlélet megvalósítása mellett. A tíz esztendővel ezelőtt elfogadott igazgatói koncepció a konstruktivista pedagógia alapelveire épült, amelyben fontos szerep jutott az előzetes tudások szerves beépítésének a pedagógiai folyamatokba, a diákok aktivitásra serkentésének, a 21. századi kompetenciák fejlesztését kimondottan hatékonyan fejlesztő módszerek alkalmazásának, többek között a projektmódszernek is (Zalay 2011). A jelenleg hatályos pedagógiai programban 36 helyen szerepel a projekt fogalma, különböző aspektusokban. Használják az ajánlott módszertanok felsorolásakor, a különböző tagozatok egyes, speciális pedagógiai szituációinak megnevezésekor, illetve az egész iskolát érintő tematikus projektek megvalósításának (pl. fenntarthatóság, digitalizáció, pénzügyi tudatosság) említésekor, amely témákkal az országos projekthetek rendezvénysorozatához is kapcsolódnak. A tanítási projekteket a lebonyolítás időtartama szerint témnapként vagy témahétként szervezik (Pedagógiai Program, 2020.11.03.).

A gimnázium mindegyik tagozatán szerepet kap ez a módszer. Az Arany János Tehetséggondozó Program osztályaiban külön a programhoz

kapcsolódó, fejlesztő projekteket valósítanak meg egyénileg és kiscsoportokban is a diákok, tanáraik támogatásával. A nyelvi tagozatokon (angol, német, francia) kiemelt szerepet kap a projekt módszer a nyelvtanulás gyakorlati támogatása és mélyítése céljából, évente többször is, különböző tematikus napok vagy utazások formájában. A természettudományos tagozaton projektalapú terepgyakorlatokat szerveznek rendszeresen. Ilyenkor a lakóhely, illetve az iskola környékének valamilyen környezeti értékét vagy problémáját vizsgálják a diákokkal, az adott helyszínen megismerhető, fellelhető, megtapasztalható valódi probléma köré rendezve a tanulást.

Témanapot, illetve e téren tapasztaltabb tanulók számára témanapokat, vagy témahetet szervezni a kötelező tanórákkal azonos időkeretben lehet. A témanapok a hagyományos módszereknél jobban, eredményesebben szolgálhatják a feladatok végrehajtásának megtervezésében, a valóságos problémák kollektív megoldásában megszerzendő jártasságot. Engedik, hogy a tanulók folyamatosan szembesüljenek döntéseik következményével. Gyakorlatot szerezhetnek különböző ismerethordozók kezelésében, tájékozódhatnak különböző információs központokban, alkalmazhatják a többi tantárgyban megtanultakat és mozgósíthatják a tananyagon kívüli ismereteiket is. Természetesen a projekt típusú tanulásra is folyamatosan fel kell készíteni a tanítványokat. E tanulási módhoz könnyen és sikerrel illeszthetők a különböző drámatechnikák, drámapedagógiai módszerek. Az előkészítő munkában pedig helyet kell kapnia a könyvtári munkának, az internetes lehetőségeknek, az információszerezési, illetve -feldolgozási gyakorlatoknak.

A tanulók környezeti, egészségügyi ismereteinek bővítését, az órákon kívüli formában, szintén speciális projektnapokon valósítják meg a Leőweyben. Azok megszervezésével, az összefüggések feltárásával, a szemléletformálással meg lehet alapozni, hogy a középiskolában kialakuljon a környezetért, a jövő generációkért felelősséget vállaló személyiség. Ezt célozza az iskola komplex egészségfejlesztési, szabadidős tevékenységi projektje minden évben. A program során a diákoknak olyan pozitív életvezetési stratégiákat mutatnak be, melyek elsajátításával egészséges, helyes döntéseket hozó, felelősségteljes, boldog életet élő felnőtté válhatnak. Ezeknek a projektnapoknak elsődleges céljai azok, hogy a tevékenykedtetésen keresztül

- fejlesszék a tanuló szociális képességeit,
- adjanak lehetőséget új ismeretek megszerzésére (biológiai sokféleség),
- rendszerezzék, szelektálják, mélyítsék el a már meglévő ismereteket,
- szintetizálják az egyes tantárgyak nyújtotta analitikus ismereteket, tanítsanak rendszerszemléletre,
- alakítsanak ki kritikus gondolkodást,

- fejlesszék a környezeti harmónia megteremtése érdekében fontos képességeket (pl. problémamegoldó, konfliktuskezelési képességek, tolerancia, alternatív gondolkodás),

- ösztönözzenek az egészséges, környezetbarát életmód elsajátítására,

- alakítsanak ki környezeti érzékenységet, helyes szokásokat, viselkedési normákat,

- neveljenek a hagyományok tiszteletére,

- mutassanak követendő mintákat,

- ösztönözzenek felelősségteljes cselekvésekre (tárják fel, hogy mit tehet a tanuló egyéni életében a környezeti problémák megoldása, megelőzése érdekében); tárják fel a tanulók számára a globális kérdések alapvető gazdasági, társadalmi hátterét, tegyék világossá a tanulók számára, hogy az ember a természet része, és csak akkor van esélye a boldogulásra, ha kész együttműködni környezetével, és nem uralkodni akar felette.

A projekt az érettségi vizsgákon is szerepet kap a Leőweyben. Az etika tantárgy, valamint a német nemzetiségi népismeret tantárgy középszintű írásbeli érettségijét egy projekt készítése váltja ki. Az előkészítő szakaszban a tanuló témakörétől függően beszélget a téma szakértőjével, felkészül az adatközlőkkel való beszélgetésre, szakirodalmi szemelvényeket dolgoz fel, elemzi motivációját, kérdőívet állít össze, elsajátítja a dolgozat megírásának technikáját. A kivitelezési szakaszban felkeresi az adatközlőket, levéltárat, múzeumot, feldolgozza gyűjtött anyagát és elkészíti dolgozatát. A bemutatási szakaszban leadja kész dolgozatát és a szóbeli vizsgán prezentációs anyag segítségével röviden bemutatja munkáját. A projekt-érettségi a személyes tapasztalatokon keresztül erősíti az identitástudatot, bővíti a diákok látókörét.

A következő időszak terveiben az eddigi tapasztalatokra alapozva szintén fontos szerepet szán a kísérletező kedvű tantestületi munkaközösség a projektek alkalmazásának. A közösség pedagógiai filozófiája folyamatosan alakul át (Zalay 2018). A tantervi kötelezettségek és az érettségi-felvételi vizsga elvárásrendszere olyan kényszerítő erő, amelyet nehezen lehet szintézisbe hozni a reformpedagógiai elvekkkel, módszerekkel. A jelenlegi iskolarendszer még mindig ragaszkodik az ismeretek uralmához. A kompetenciafejlesztésre sokszor nem marad ideje a pedagógusoknak. Nem beszélve a lelki-érzelmi nevelés jelentőségéről, a szociális készség és érzékenység fejlesztésének egyre feszítőbb társadalmi igényéről. Mindezeknek a szorongató tényezőknek a présében könnyen csorbul a kezdeti lelkesedés, gyakoriak lehetnek a kiegészítő tünetek.

Mindezeket felerősítette az elmúlt egy év digitális oktatásának feszültsége. Mégis érzékelhető a tantestület lankadatlan kísérletező kedve, alkalmazkodási képessége és az a közös törekvés, hogy „házon belül” alkossanak meg egy olyan pedagógiai szintézist, amely korszerű módszertanon alapul, mégis őrzi a hagyományos értékeket. A Leőwey tantestületének

különlegessége az a sokszínűség, amely különféle területeken tudja az iskolát eredményessé tenni, a nyelvoktatástól, a differenciáló megoldásokon át, a versenyfelkészítésekig, az elhivatottság és a gyerekszeretet közös bázisára építve.

A megújulás záloga a pedagógiai szemléletmód paradigmaváltása (Zalay 2017). Egy modern iskola tervezésekor már úgy kell kialakítani az élet kereteit és céljait, hogy azok vezessék el a tanulókat a nem látható jövőbe. Szituációkat kell elképzelni, amelyek fejlesztik a fiatalok alkotóképességét, erősítik őket abban a hitben, hogy képesek kialakítani saját tanulásmódszertanát, kész válaszok helyett meg kell tanulnia a pedagógusoknak jobban kérdezni, és meg kell mutatni a szintézisalkotás „varázslatát”.

Kérdések sora áll a mai neveléstudomány és a pedagógusok, illetve a Leőwey tantestülete előtt is: „Belátjuk-e a porosz, frontális pedagógia korlátait? Fel tudjuk-e mérni az ismeretátadás és a kompetenciafejlesztés helyes arányait? Ismerjük-e a kognitív pszichológia eredményeit a megismerési folyamatokkal kapcsolatban? Vajon a diákjaink mennyit hasznosítanak abból, amit tőlünk tanulnak? Meg tudjuk-e alkotni közösen a tanuló ember, a „homo studens” ideáját? Meg tudjuk-e határozni azt a tananyagot, amely az előírt minimum és a helyben tanítható maximum között van? Tudunk-e koherensebb tantervi hálót készíteni, amelyben a diszciplináris szemlélet helyett a tantárgyi integráció, a projektalapú gondolkodás, az időnkénti epochális tanulásszervezés is szerepet kaphat? A generációelméleteket be tudjuk-e kódolni gyakorlatunkba? A modernkori kamaszlét problémáit képesek leszünk-e napfényre hozni, hogy érdemi segítséget tudjunk nyújtani fiataljainknak? Fel tudjuk-e használni a kognitív pszichológia, a pszichoanalízis és a transzgenerációs kutatások legújabb eredményeit munkánk során? Pozitív pedagógiává tudjuk-e transzformálni a pozitív pszichológia vívmányait? Megfelelő módon tudjuk-e a fizikai, a lelki és a tudati állapotfejlesztést a létállapot fejlődésének szolgálatába állítani? Tudunk-e megfelelő módon építeni a tanulás támogatása során a tanulók egyéni céljaira és szükségleteire, az osztályok és csoportok egyedi sajátosságaira? Elérjük-e a fiatalok ingerküszöbét különböző innovációs ötleteink megvalósításakor? Alkalmazni tudjuk-e a pedagógiai diverzitást különböző tanítványaink és a különféle helyzetek megközelítése érdekében? Fel tudjuk-e mérni módszertani repertoárunk és eszköztárunk gazdagságát a rendszerfejlesztés érdekében? Sikerül-e komplexebb módon használni, magasabb szintre emelni a digitális oktatási rendszerben elsajátított metódusokat? Tudunk-e holisztikus szisztémákat alkalmazni az egészségesebb pedagógiai környezet megteremtése érdekében?” (Zalay 2021)

A kérdések visszatérő gondolata, hogy sikerül-e az előíró tantervi struktúra mellett olyan pedagógiai akciókat, többek között projekteket

megvalósítani, amelyek nem vetik el az ismeretszerzés fontosságát, mégis megváltoztatják a tanuláshoz való attitűdöt, egyúttal a tanítás gyakorlatát is.

A VIZED projekt megvalósulása, motivációi és tanulságai

A fenti értékek és pedagógiai kísérletezések legkiválóbb példája volt az elmúlt időszakban a környezettudatosságra nevelő VIZED Projekt. A pécsi Leőwey Klára Gimnázium a paradigmaváltás jegyében a diákok érzékenyítése mentén vágott bele egy teljes iskolára kiterjedő szemléletformáló projekt gyakorlati megvalósításába.

Áder János, a Kék Bolygó Klímavédelmi Alapítvány alapítójának előadása a gimnáziumban a projektnap alkalmával

A projekt fő célkitűzése a diákok érzékenyítése mellett önálló felelősségvállalásuk erősítése volt. Gombás Ildikó koordinálta a diákok és a projekt menetét, valamint megvalósulásának lépéseit, melyek azonban a diákokkal szoros együttműködésben, a projektpedagógia hitvallásához hűen a diákok ötletei, kezdeményezései, javaslatai mentén kerültek kidolgozásra, pályázat formájában.

PÁLYÁZAT

1. Ötletterv a Vized Program és PET-mentes iskola emblémájára
2. Plakát és fotópályázat
3. PET-ART pályázat
4. A VÍZ ÍZE – irodalmi pályázat

Díjazás

A kiemelkedő pályamunkákat március 20-án, a Fenntarthatósági hét programja kapcsán díjazzuk. Az alkotókat és alkotásaikat a honlapon és a helyi sajtóban is bemutatjuk, valamint helyet kapnak az évkönyvben is. A pályázók a Vized programot támogató szervezetek változatos díjában részesülnek (pénzdíjalom, utalványok, mozi, aquapark, Laser Corner, Mecsextrém belépők stb.).

Beadási határidő: február 21. hétfő
Pécsi Leőwey Klára Gimnázium, Titkárság

Hitvallásuk, hogy a víz minden élet forrása, mégis lelkiismeretfurdalás nélkül pazaroljuk és szennyezzük. A víz véges forrás, csak annyival gazdálkodhatunk, amennyivel jelenleg is rendelkezünk. A víz lényegesen több figyelmet érdemel, mint amennyiben részesül.

A víz fontosságáról szóló gondolatokkal szinte biztos, hogy már mindannyian találkoztunk valahol, ha máskor nem, a március 22-ei víz világnapjához kapcsolódóan. Azonban nem elég szembesülni azzal, hogy nagy a baj, tenni is kell annak megoldásáért. Mint ahogy cseppekből áll össze a tenger, a Föld vízkészletének megmentéséért tett apró törekvések is számítanak, akár egy pécsi középiskola közösségének felelősségvállalása is fontos szerepet kaphat a folyamatban. A Leőwey Klára Gimnázium 9. osztályos diákjai alkotta Vized csoport alig néhány hónapja kezdte a vízre fókuszáló munkáját, máris kézzelfogható siker koronázta törekvéseit: két vízszűrős, -tisztító hűtőberendezéssel gazdagodott az iskola és a diákok utántölthető ivókulacsot kaptak. Pedig a VIZED programja csak részben szól a vízről.

Már az óvodában elkezdődik az egészségtudatos gondolkodás megalapozása, ami folytatódik az általános iskolában, ám a gimnáziumban ezek a témakörök már nem kapják meg a kellő figyelmet. Pedig a középiskolásoknál is szükség lenne e gondolatok megerősítésére, a jó szokások kialakítására, hiszen számos, a későbbi életvitelre vonatkozó szokás éppen ebben az életkorban alakul ki. A leőweysták ezért is gondoltak a vízre mint az élet legalapvetőbb forrására, mert ha sikerül a fiatalokban tudatosítani, hogy

miért fontos a jelenükre, a jövőjükre, az életükre, a közösségükre, a társadalomra, a nagyvilágra nézve vigyázni a vízre, az megalapozza az önmaguk, a családjuk, az iskolájuk, a közösségük iránti felelősségvállalásukat.

A Vized csoport egyik ideai célja az volt, hogy pályázatok segítségével két vízsűrős, víztisztító, vizet hűtő adagolót nyerjenek. Ugyanis tisztában vannak vele: az, hogy hűtött, kiváló ivóvíz áll rendelkezésre, minőségi változást eredményez a diákok életében is, pl. ha a tanulók hidratáltak, jobb teljesítményre képesek. Másrészt nagyon sokan PET-palackokba töltött majdhogynem egészségtelen italokat vásárolnak, ezzel amellet, hogy növelik a hulladékkibocsátást, még az egészségüket is rongálják, nem beszélve a feleslegesen kiadott forintokról. Egy akkora intézményben, mint a Leőwey Klára Gimnázium, százával kerülnek kidobásra a műanyag palackok, és ugyan egy részüket újrahasznosítják, sokkal kedvezőbb lenne, ha nem is keletkezne ilyen jellegű hulladék.

Tehát az ideai cél elérése érdekében a diákok pályázatokat kerestek, megtanulták azokat értelmezni, megszerkeszteni, beadni és megvalósítani egy tervet. A Duna-Dráva Cement Kft. Zöld megoldás pályázatára összeállított pályaművük, bár kiválónak találták az ötletüket és annak kidolgozását, nem nyert. Viszont a pályázati anyag eljutott a Köztársasági Elnöki Hivatal Környezeti Fenntarthatóság Igazgatóságához, az ő segítségével találtak rá a Kék Bolygó Klímavédelmi Alapítványra, amely támogatta a kezdeményezést. Látogatásukkal az elismerésüket fejezték ki az innovatív, a diákokat gyakorlati színtereken bevonó, egészségre és környezettudatosságra nevelő, PET-palackmentes természetvédelmi célok és eredmények megvalósulását illetően.

Dr. Zalay Szabolcs és Áder János a VIZED projektnap alkalmával

Így vásárolhatott az iskola két víztisztító-sűrítő-hűtő berendezést, és még arra is kaptak támogatást (ami szintén fontos része a projektnek), hogy

ivókulacsokat vegyenek az iskolai közösség számára. Az adagolókat és a kulacsokat a víz világnapja alkalmából már át is adták az intézménynek. A projekt következő lépése az lesz, hogy meghirdetésre kerül a PET-mentes osztály akcióterv a műanyag hulladék mennyiségének csökkentésére. Terv szerint kiírásra kerül egy kreatív pályázat is „A víz íze” címmel, melyre poszteren, fotón vagy irodalmi alkotásként várják a téma megjelenítését.

Szép lassan lehet elültetni a gondolatokat, hónapról hónapra tudatosítani a diákokban, hogy a változásra nem várni kell, hanem azt ők idézhetik elő. Nem lehet egyik napról a másikra átprogramozni a hozzáállásukat, a gondolkodásukat, erre időt kell hagyni. A VIZED Program a fiatalok felelősségvállalását erősíti, általa olyan készségeket sajátíthatnak el, amelyek a felnőtt életükben is segítik őket. Mert egyszer majd ők tanítják meg ugyanezekre az utánuk jövő generációt.

A projektpedagógia nagyszerű eszközei nemcsak szabadságot adnak a diákok kezébe, de konstruktív szerepüknel, ötleteik és cselekvőképességük kiaknázásánál fogva társadalmi felelősségvállalásra is ösztönzik őket, mely a pedagógiai folyamatok és módszerek egy napjainkban kiemelkedően fontos, alkalmazott szempontrendszer szerint szerveződő értéke és lehetősége is egyben.

Következő számunkban, folytatásos cikksorozatunk második elemeként, a projektpedagógia alkalmazott metodikájának és célkitűzéseinek, valamint társadalmi változásokat serkentő szociokulturális hatásainak ismertetése mellett a VIZED mint természetvédelmi pedagógiai projekt gyakorlati lépéseiről és megvalósulásának fázisairól adunk számot.

Irodalom

- Bús, Imre (szerk.) (2013): *Tanulmányok a gyermekkultúráról*. PTE IGYK Szekszárd.
- Kilpatrick, William H. (1918). *The Project Method*. New York: Teachers College, Columbia University .
- Kolosai, Nedda – Pintér M. Tibor (szerk.) (2016): *A gyermekkultúra jelent(őség)e*. Budapest. ELTE. <https://mek.oszk.hu/16000/16086>
- Hegedűs, Gábor – Szécsi, Gábor (2002): *Projektpedagógia*. KEF Kiadó, Budapest-Kecskemét.
- Mackenzie, Trevor – Bathurst-Hunt, Rebecca (2018): *Inquiry Mindset. Nurturing the dreams, wonders, and curiosities of our youngest learners*. EdTechTeam Press. Irvine, CA, USA.

- Pléh, Csaba (2020). *Nőni fog a tanárok megbecsültsége és tekintélye* – Pléh Csaba, az MTA Közoktatási Elnöki Bizottságának elnöke a távoktatásról. www.mta.hu: https://mta.hu/mta_hirei/noni-fog-a-tanarok-megbecsultsege-es-tekitelye-pleh-csaba-az-mta-kozoktatasi-elnoki-bizottsaganak-elnoke-a-tavoktatasarol-110584
- Pléh, Csaba (2012): *A társalgás pszichológiája*. Libri. Budapest.
- Pléh, Csaba (2020): A pragmatika és a pszicholingvisztika összekapcsolódásának változatai. *Magyar Nyelvőr*. 144/1. 86-103.
- Pécsi Leőwey Klára Gimnázium Pedagógiai Programja. 2020.11.03. http://www.leoweypecs.hu/?page_id=37 (Letöltés ideje: 2021.03.21.)
- Schnell, Zsuzsanna (2020): Az iróniaértés fajtái, kognitív fejlődési és neveléstudományi vonatkozásai. *Kultúratudományi Szemle*, PTE 2020/2-3. 54-62.
- Schnell, Zsuzsanna (2016): *Az elme nyelve. Társalgás és nyelvfejlődés*. Akadémiai Kiadó. Budapest. MERSZ-Elektronikus könyvtár: <https://mersz.hu/schnell-az-elme-nyelve>. DOI: 10.1556/9789634544876
- Szécsi Gábor (2020a): *A történetekbe zárt elme: Adalékok a narrativitás filozófiájához*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Szécsi, Gábor (2020b): Történetmesélés és népi pszichológia. *Kultúratudományi szemle*, II.évf/I. KPVK PTE, Szekszárd. 44-55. https://kpvk.pte.hu/sites/kpvk.pte.hu/files/kulturatudomanyi_szemle_iv_0.pdf
- Zalay, Szabolcs (2011): *Konstruktív iskolavezetés*. A Leőwey Klára Gimnázium igazgatói pályázata. Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata. Pécs.
- Zalay, Szabolcs (2017): Paradigmaváltás esélyei a magyar köznevelési rendszerben és a Leőweyben. In: *Hagyomány és megújulás. Iskolatörténeti konferenciakötet 2017* ISBN 978-963-12-8899-5 97.p.-111.p. Pécs.
- Zalay, Szabolcs (2018): Sejt és szervezet az oktatás világában. 2018. október Tudásmenedzsment XIX. évf. Jubileumi különszám. *A Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Humán Fejlesztési és Művelődéstudományi Intézet periodikája* XIX. évfolyam 1/2. jubileumi különszám 2018. október. Pécs.
- Zalay, Szabolcs (2021): „*Homo studens*” – a tanuló ember iskolája. A Pécsi Leőwey Klára Gimnázium intézményvezetői pályázata. Pécsi Tankerületi Központ. Pécs.
- A Vized program a Leőweyben: a víz, mint a felelősségvállalás eszköze*. Interjú Gombás Ildikó tanárnővel. Pécs-Baranyai Kereskedelmi és Iparkamara. Dél-Dunántúli Gazdaság XXI. évfolyam 3, szám. Megjelent: 2019. április 15. <https://pbkik.hu/>